

Koersen op inzicht en impact

Evaluatie van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP)
2016-2020

Visitatiecommissie SCP
Oktober 2021

Inhoud

Voorwoord	3
1. Opdracht en werkwijze	4
2. Missie van het SCP	7
3. Opvolging van de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie	9
4. Observaties met betrekking tot de wetenschappelijke kwaliteit	11
5. Observaties met betrekking tot beleidsmatige en maatschappelijke impact	15
6. Aandachtspunten met betrekking tot de meerjarenprogrammering	19
7. Onafhankelijkheid	20
8. Menselijk kapitaal	21
9. Communicatie	23
10. Toekomstbestendigheid	25
11. Bevindingen en aanbevelingen samengevat	27
Bijlage 1 Samenstelling visitatiecommissie	32
Bijlage 2 Terms of reference	33
Bijlage 3 Overzicht gesprekspartners site visit mei-juni 2021	35
Bijlage 4 Financiering en samenstelling financiële data van het SCP	38

Voorwoord

Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) heeft als taak om op basis van wetenschappelijke kennis over het leven van burgers in Nederland bij te dragen aan goedgeïnformeerd overheidsbeleid en een betere samenleving. De begeleidingscommissie van het SCP houdt toezicht op de kwaliteit en relevantie van het werk van het SCP. In deze hoedanigheid functioneert de begeleidingscommissie als opdrachtgever van de evaluatie van het SCP, die eens in de vijf jaar plaatsvindt. De voorliggende evaluatie, uitgevoerd door een externe evaluatiecommissie (ook wel: visitatiecommissie), heeft betrekking op de periode 2016-2021.

De visitatiecommissie stelt vast dat er breed gedeelde waardering is voor de hoge relevantie, kwaliteit, betrouwbaarheid, en toegevoegde waarde van de publicaties van het SCP. De positie en onafhankelijkheid van het SCP blijken onomstreden. Het gezag van het SCP was al hoog en is de laatste jaren nog toegenomen. Dit brede vertrouwen in het SCP is cruciaal in een samenleving waarin sprake is van toenemende behoefte aan onafhankelijke, deskundige instituties die het publieke belang dienen, en op kennisgebied het kaf van het koren kunnen scheiden.

Voor deze evaluatie is gesproken met een groot aantal vertegenwoordigers van ministeries, kennisinstellingen, andere planbureaus, kennis- en onderzoeksinstituten, adviesraden, maatschappelijke en (politiek-)bestuurlijke stakeholders, en media. Daarnaast is gesproken met een groot aantal SCP-medewerkers. In bijlage 3 worden allen die de commissie heeft gesproken genoemd.

De visitatiecommissie dankt haar gesprekspartners voor hun bereidheid om haar te woord te staan en te voeden met de informatie die zij nodig had. Ook het aanvullende onafhankelijke stakeholderonderzoek uitgevoerd door het bureau Andersson Elffers Felix en de uitgebreide zelfevaluatie van het SCP vormden waardevolle inbreng voor de commissie. De commissie hoopt met het voorliggende rapport en de hierin opgenomen aanbevelingen een bijdrage te leveren aan de verdere versterking en ontwikkeling van het belangrijke werk van het SCP.

André Knottnerus

Voorzitter visitatiecommissie SCP 2021

1. Opdracht en werkwijze

Achtergronden visitatie

Volgens de Aanwijzingen voor de Planbureaus moet er periodiek een systematische evaluatie plaatsvinden van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), ook wel visitatie genoemd. Hierbij wordt gekeken naar de beleidsrelevantie, maatschappelijke relevantie, wetenschappelijke kwaliteit en toekomstbestendigheid van het SCP. Het organiseren van een visitatie is een taak van de begeleidingscommissie van het SCP. Als opdrachtgever heeft deze commissie daarvoor, in overleg met de beoogde voorzitter, een onafhankelijke visitatiecommissie samengesteld.

De visitatiecommissie heeft de wetenschappelijke kwaliteit en de beleidsmatige en maatschappelijke relevantie van het werk van het planbureau in de periode 2016-2020 bestudeerd en beoordeeld. Daarnaast beoordeelde de commissie de toekomstbestendigheid van het werk van het SCP.

Leden van de visitatiecommissie

Deze visitatie is uitgevoerd door een commissie met als samenstelling:

- André Knottnerus (commissievoorzitter, emeritus hoogleraar Eerstelijnsgezondheidszorg, Universiteit Maastricht en voormalig voorzitter van de Gezondheidsraad en de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid);
- Youssef Eddini (communicatiestrateg en managing partner, communicatiebureau Van Luyken);
- Paul Frijters (bezoekend emeritus professor Wellbeing Economics, London School of Economics);
- Giseline Kuipers (hoogleraar Sociologie, KU Leuven);
- Edith de Leeuw (emeritus bijzonder hoogleraar Methoden en Statistiek, Universiteit Utrecht);
- Mirko Noordegraaf (hoogleraar Publiek Management, Universiteit Utrecht);
- Mariënne Verhoef (bestuurder Levvel en voormalig plaatsvervangend secretaris-generaal, ministerie van Financiën).

Secretarissen van de commissie waren Daniël Rodenburg (Sociaal-Economische Raad, tot 17 mei 2021) en Jeroen Visser (Sociaal-Economische Raad, vanaf 17 mei 2021).

Opdracht/vragen van de begeleidingscommissie

De visitatiecommissie is gevraagd om in aanvulling op de beoordeling van de wetenschappelijke, maatschappelijke en beleidsmatige kwaliteit en relevantie, en de toekomstbestendigheid van het werk van het SCP, te bezien of, en zo ja hoe, het werk van het SCP in de toekomst verder ontwikkeld en versterkt kan worden. Daarnaast heeft de begeleidingscommissie voor de visitatie in 2021 een viertal aanvullende vragen geformuleerd:

- Hoe heeft het SCP de evaluatiepunten van de vorige visitatie (2016) opgepakt?

- Het SCP heeft, mede naar aanleiding van de vorige visitatie, een reorganisatie doorlopen. Is de huidige organisatiestructuur voldoende toekomstbestendig?
- Het SCP sluit in 2020 een meerjarenprogramma (MJP) af, en begint op 1 januari aan een nieuw MJP voor de periode 2021-2026. Wat heeft het SCP geleerd van de afgelopen periode en hoe zijn deze lessen meegenomen in het nieuwe MJP?
- In de afgelopen jaren is de onafhankelijke positie van een aantal wetenschappelijke overheidsorganisaties ter discussie komen te staan. Het SCP is voornemens zijn relatie met departementen aan te halen. Hoe zorgt het SCP ervoor dat het daarbij een onafhankelijke positie behoudt?

Gebruik Strategy Evaluation Protocol (SEP)

De visitatiecommissie is verzocht om voor de evaluatie gebruik te maken van het Strategy Evaluation Protocol 2021-2027 (SEP) voor wetenschappelijk onderzoek. Dit protocol is gezamenlijk ontwikkeld door de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW), de Vereniging van Universiteiten (VSNU) en de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).¹ Het nieuwe protocol (voorheen het Standard Evaluation Protocol) is aangepast om te benadrukken dat de evaluatie van het onderzoek wordt uitgevoerd in de context van de doelen en strategie van de onderzoekseenheid.² De drie pijlers waarop het SEP toetst, namelijk kwaliteit van het onderzoek, maatschappelijke relevantie en toekomstgerichtheid (waaronder ook bedrijfsvoeringskenmerken als *human resource management* (hrm) en financiën), zijn voor het SCP relevant en toepasbaar. De planbureaus hebben in vergelijking met universiteiten en wetenschappelijke instellingen specifiekere rollen en taken ten aanzien van beleid. Dit kwam tot uitdrukking in het verzoek aan de visitatiecommissie om in aanvulling op het criterium maatschappelijke relevantie ook te toetsen op het criterium beleidsrelevantie. Evaluatie op basis van het SEP had implicaties voor het beoordelingsproces in het kader van deze visitatie. Zo is bijvoorbeeld rekening gehouden met het feit dat het SCP zich niet richt op het begeleiden van promovendi, en is behalve met medewerkers van het SCP en universitaire wetenschappers ook gesproken met vertegenwoordigers van het openbaar bestuur en maatschappelijke organisaties.

Werkwijze visitatiecommissie

De beoordeling en de aanbevelingen van de visitatiecommissie zijn gebaseerd op de zelfevaluatie die het SCP heeft opgesteld en op een groot aantal gesprekken die tijdens een intensief traject gedurende mei-juni 2021 gevoerd zijn met SCP-medewerkers, wetenschappers, beleidsmakers, journalisten, politici, en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties, andere planbureaus, rijkskennisinstellingen en adviesraden³. Daarnaast is een aanvullend onafhankelijk onderzoek onder stakeholders uitgevoerd door het bureau Andersson Elffers Felix (AEF), om meer systematisch inzicht te krijgen in de impact op en doorwerking in beleid en samenleving van het

1 Zie: <https://www.knaw.nl/nl/actueel/publicaties/standard-evaluation-protocol-2015-2021>.

2 Er worden, in tegenstelling tot het vorige protocol, geen kwantitatieve scores meer gegeven aan onderzoekseenheden; de nadruk ligt op kwalitatieve beoordelingen waarmee de eenheid in de toekomst aan de slag kan. Dit protocol wordt gebruikt om in een zesjarige cyclus de kwaliteit, relevantie en levensvatbaarheid van onderzoek in publieke kennisinstellingen in Nederland te evalueren. Het protocol is primair opgesteld voor universiteiten en de wetenschappelijke instituten van KNAW en NWO. Aspecten als open science, academic culture, hr-beleid, en PhD-beleid krijgen in het protocol veel aandacht.

3 Zie bijlage 3 voor het overzicht van personen met wie gesproken is tijdens de site visit.

SCP-onderzoek. De rapportage van dit onderzoek, getiteld 'De blik naar buiten'⁴, stelde de visitatiecommissie in de gelegenheid om kennis te nemen van de ervaringen van een bredere vertegenwoordiging van het veld van stakeholders dan zij zelf tijdens haar evaluatiesessies kon spreken. De bevindingen van dit aanvullende onderzoek onder stakeholders komen in hoofdlijnen overeen met de observaties van de visitatiecommissie.

De zelfevaluatie van het SCP met bijbehorende bijlagen en het stakeholdersonderzoek zijn tegelijk met dit rapport gepubliceerd op www.scp.nl.

Leeswijzer

Dit rapport begint met de beschrijving van de missie van het SCP. Daarna besteden we aandacht aan de opvolging van de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie. Dan volgt een beschrijving van de observaties van de commissie, waaronder die ten aanzien van de wetenschappelijke kwaliteit, methoden en inzichten, de beleidsmatige en maatschappelijke impact, en de aandachtspunten met betrekking tot de meerjarenprogrammering. Vervolgens gaan we in op de onafhankelijkheid van het SCP, het menselijk kapitaal en de communicatie. Deze observaties vormen de basis voor aanbevelingen ten behoeve van de toekomstbestendigheid. Hieruit volgen de conclusies en hoofdaanbevelingen. In de bijlagen wordt informatie verstrekt over de leden van de visitatiecommissie, de *Terms of reference*, de personen met wie de commissie in het kader van de *site visit* in de periode mei-juni 2021 heeft gesproken, en de financiering van het SCP.

4 Dekkers, M., Van Tooren, M., Grootelaar, H., Bouwmeester, M., Sterrenburg, J. (2021). *De blik naar buiten. Stakeholderonderzoek voor de visitatie van het Sociaal en Cultureel Planbureau*. Andersson Elffers Felix.

2. Missie van het SCP

Het SCP volgt, verklaart en verkent hoe het met de inwoners van Nederland gaat op sociaal en cultureel gebied. Dat omvat onder meer de monitoring van hun leefsituatie en kwaliteit van leven, de evaluatie van overheidsbeleid op daarvoor relevante terreinen en verkenningen ten behoeve van toekomstig beleid. Het SCP is opgericht in 1973. De Aanwijzingen voor de Planbureaus uit 2012 bepalen hoe de drie planbureaus in Nederland, dus ook het SCP, werken. Volgens het instellingsbesluit heeft het SCP de volgende taken:

- Wetenschappelijke verkenningen verrichten met het doel te komen tot een samenhangende beschrijving van de situatie van het sociaal en cultureel welzijn in Nederland en van de op dit gebied te verwachten ontwikkelingen.
- Bijdragen aan een verantwoorde keuze van beleidsdoelen en het aangeven van voor- en nadelen van de verschillende wegen om deze doelen te bereiken.
- Informatie verwerven met betrekking tot de uitvoering van interdepartementaal beleid op het gebied van sociaal en cultureel welzijn, om de evaluatie van deze uitvoering mogelijk te maken.

De Aanwijzingen voor de Planbureaus bepalen dat planbureaus ‘vanuit hun specifieke invalshoek intersectoraal en interdepartementaal functioneren. Planbureaus voeren zowel beleidsrelevant als strategisch onderzoek uit’. De thema’s waarop het SCP zijn onderzoek richt worden elk jaar vastgelegd in een werkprogramma. Het SCP werkt vooral vanuit een sociaalwetenschappelijke invalshoek en geeft in het bijzonder aandacht aan de verhouding tussen overheid en burger.

In de zelfevaluatie heeft het SCP zijn missie en visie als volgt verwoord:

“Het SCP draagt bij aan goedgeïnformeerd overheidsbeleid en een betere samenleving met wetenschappelijke kennis over het leven van burgers in Nederland. Ons onderzoek voldoet altijd aan drie kenmerken: het is wetenschappelijk, beleidsrelevant en gericht op de leefsituatie van de mensen die het beleid betreft. Dat maakt ons uniek als kennisinstelling. Wij willen met ons werk het verschil maken. Dit gaat verder dan het leveren van cijfers. We vertalen de feiten en cijfers van relevante trends naar beleidsrelevante kwesties. Daarnaast duiden wij de cijfers en hebben wij de ambitie om verklaringen aan te dragen voor maatschappelijke kwesties of bijvoorbeeld voor de praktijk van de uitvoering van beleid. Waar mogelijk en nodig bieden we handelingsperspectieven op basis van onze inzichten. De kwaliteit van de Nederlandse samenleving en de objectieve leefsituatie van burgers, en hun ervaringen en gevoelens daarbij (de subjectieve leefsituatie), zijn de ijkpunten van ons onderzoek. Onze inzichten brengen we in op relevante momenten voor beleid en politiek. In de beleidscyclus zijn dat bijvoorbeeld momenten rond Prinsjesdag, Verantwoordingsdag en kabinetsformaties. We streven naar een adequate landing van onze verzamelde inzichten en impact van ons onderzoek op beleid.

Het SCP verricht zijn onderzoek vanuit twee strategische perspectieven: ‘de veranderende verzorgingsstaat’ en ‘processen van in- en uitsluiting’. Deze perspectieven vormen samen de ‘bril’ waardoor wij de samenleving bekijken. In de vorige periode maakten de perspectieven al deel uit van onze koers. We hebben deze ‘bril’ doorontwikkeld. Actuele maatschappelijke

vraagstukken en de perspectieven geven richting aan het onderzoek van het SCP en zorgen ervoor dat het inhoudelijk de waan van de dag overstijgt.”

3. Opvolging van de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie

Naar het oordeel van de huidige visitatiecommissie heeft het SCP de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie uit 2016 voortvarend en grondig opgepakt.

Voor het voortbestaan van het SCP als onafhankelijk functionerend planbureau vond de vorige visitatiecommissie het van doorslaggevend belang dat het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) als moederdepartement verantwoordelijkheid zou nemen voor de structurele financiering van het SCP. In de onderzochte periode heeft het SCP zich ingezet om een stabiele financieringsstructuur te bereiken. Hierdoor is de gewenste verhouding tussen begrotingsgefinancierde werkzaamheden en extern gefinancierde werkzaamheden – in lijn met de overige planbureaus gesteld op 80:20 – gerealiseerd. Deze verhouding is nog niet volledig politiek verankerd. Die verankering is van cruciaal belang omdat een stabiele financieringsstructuur de wetenschappelijke onafhankelijkheid en continuïteit van de productie van planbureaus waarborgt.

Verder werd in 2016 aanbevolen om meer te doen met minder onderzoeksprojecten. Concreet kon het SCP dit realiseren door het aantal projecten te beperken en meer diepgang te geven aan de analyse van de beschikbare onderzoeksgegevens. Daarnaast werd aanbevolen om waar mogelijk meer productvariatie en innovatie toe te passen. De commissie stelt vast dat er in de meerjarenprogrammering inderdaad scherpe keuzes zijn gemaakt. Tegelijkertijd zijn er duidelijke stappen gezet op het gebied van productvariatie, maar deze worden nog niet door alle stakeholders als zodanig herkend. In een aantal recente publicaties (zoals *Een jaar met corona* en *Kwesties voor het kiezen 2021*) is op dit punt echter verdere vooruitgang geboekt. Ten aanzien van de aanbeveling om ruimte voor wetenschappelijke innovatie te creëren zijn ambities uitgewerkt, hebben veel medewerkers hun deskundigheid verder kunnen ontwikkelen, en zijn en worden nieuwe medewerkers met andere vormen van expertise aangetrokken.

Ten aanzien van de aanbeveling om met opdrachtgevers in gesprek te gaan over het versterken van de *interface* tussen onderzoek en beleid en het experimenteren met verschillende manieren om dit vorm te geven, constateert de commissie dat het SCP veel inspanningen heeft gepleegd. Er wordt nog intensiever dan voorheen nagedacht over beleidsimplicaties van SCP-onderzoeken, het blootleggen van maatschappelijke 'onderstromen' en het organiseren van tegenwicht. Er worden regelmatig presentaties gehouden voor verschillende departementen en andere stakeholders. Het aangeven van beleidsalternatieven met voor- en nadelen is in sommige publicaties beter uitgewerkt dan in andere, terwijl hier van de kant van departementen toenemend vraag naar is. Tevens werd aanbevolen dat ook aan de zijde van het beleid de *interface* versterkt moet worden. De huidige visitatiecommissie onderschrijft dit volledig en stelt vast dat aan de kant van het beleid de gekozen insteek van vooral domeinoverstijgend onderzoek weliswaar wordt onderschreven, maar nog niet altijd navolging krijgt in de gekozen vraagstelling.

Ook de aanbeveling om voortvarend aan de slag te gaan met het ontwikkelen van een nieuw communicatiebeleid heeft duidelijk navolging gekregen, mede op basis van de ideeën van de

interne werkgroep publicatiebeleid. Het SCP is in communicatief opzicht een nog sterker merk geworden dan het al was. Publicaties worden veel aangehaald in beleidsstukken en halen veelvuldig de media. De dimensie communicatie wordt meer dan voorheen door de onderzoekers meegenomen tijdens het hele proces, vanaf de start van het onderzoek tot en met de activiteiten om de doorwerking in het beleid te vergroten. Wat betreft de aanbeveling om meer aan productdifferentiatie te doen en de communicatie meer af te stemmen op de verschillende doelgroepen van het SCP, is er, zo heeft de commissie geconstateerd in haar recente gesprekken, nog ruimte voor verdere verbetering in de toekomst. Ook de toegankelijkheid van de website en rapporten – al dan niet per thema – is voor verbetering vatbaar.

Het SCP heeft in 2014 een nieuwe koers ingezet met een formele reorganisatie in 2017. De aanbeveling van de visitatiecommissie in 2016 om de aandacht voor de interne organisatie te intensiveren om de nieuwe koers ook te laten landen bij de medewerkers, heeft ertoe geleid dat het personeelsbeleid in deze periode meer is geprofessionaliseerd. De reorganisatie heeft veel inzet van de medewerkers in de organisatie gevergd. Mede vanwege beperkte capaciteit van de betreffende stafafdeling is de aanbevelen exploratie van de mogelijkheden van personele doorstroom tussen kennisinstututen nog gaande. Er is vooral geïnvesteerd in het herzien van de organisatiestructuur, deskundigheidsontwikkeling van het personeel, en het aantrekken van medewerkers met nieuwe expertise. Het aanbevelen beleid om de diversiteit van het personeelsbestand te vergroten is uitgewerkt en in gang gezet, maar dit moet zijn vruchten nog afwerpen.

4. Observaties met betrekking tot de wetenschappelijke kwaliteit

Het SCP staat voor het betrouwbaar in beeld brengen van de sociale en maatschappelijke stand van zaken van en in Nederland, specifiek met betrekking tot het leven van burgers, en het signaleren van sociale en culturele ontwikkelingen die buiten het staande beleid en het blikveld van beleidsmakers en politiek vallen. Het duiden van en betekenis geven aan empirische data en uitkomsten worden breed als kerntaak van het SCP gezien. Het SCP houdt zicht op de lange ontwikkelingslijnen, biedt zicht op minder bekende of vergeten dimensies en fungeert als ‘barometer’ van de samenleving. Het SCP volgt gedragingen en opvattingen van burgers alsmede de loop der dingen in diverse belangrijke domeinen in de tijd, aan de hand van databestanden, *surveys* en aanvullend onderzoek. Hierin schuilen de kracht en het *unique selling point* van het SCP, en deze sterke positie vormt de basis van de solide reputatie die het SCP heeft opgebouwd. Dat komt ook tot uiting in de grote waardering die wetenschappelijke en maatschappelijke stakeholders hebben voor de databestanden en *surveys* die het SCP opbouwt en aanlevert.

De thema’s die het SCP onderzoekt zijn maatschappelijk relevant en overstijgen de waan van de dag. De commissie acht het cruciaal dat deze gerichtheid op lange lijnen en langetermijnontwikkelingen – waaraan ook zeer gehecht wordt door beleidsmakers en maatschappelijke organisaties – wordt vastgehouden. Daarvoor is het noodzakelijk dat het SCP blijft doorgaan met het benutten en regelmatig updaten van longitudinale databestanden en doorlopende *surveys*. Daarbij moeten er mogelijkheden zijn om – afhankelijk van de meerjarenprogrammering – nieuwe bestanden te benutten en te creëren, ook in nauwe samenwerking met andere planbureaus en kennisinstellingen, en internationale kennispartners. Daarvoor dienen de middelen, infrastructuur en expertise (ook met het oog op innovaties, bijvoorbeeld in relatie tot *big data research*) beschikbaar te zijn en te blijven. Te verwachten valt dat de verdere ontwikkeling van een Basis Data Infrastructuur de komende periode aanvullende investeringen vergt. Dit vereist een bijbehorend en toereikend databudget.

Het aanbrenge van meer focus in onderzoeken en evaluaties binnen de gegeven randvoorwaarden is door het SCP goed gemotiveerd. Tegelijkertijd blijft het behouden van voldoende thematische breedte en pluriformiteit van belang met het oog op de relevantie voor het beleid en voor het gevarieerde scala van door het SCP te adresseren maatschappelijke onderwerpen. Stakeholders worden in de gelegenheid gesteld om inbreng te leveren op de programmering, maar zij hebben behoefte aan meer zicht op wat er vervolgens mee gebeurt. Wanneer keuzes moeten worden gemaakt is het van belang om de achterliggende afwegingen te delen met relevante stakeholders, zowel in Den Haag als daarbuiten.

De ingezette integrale benadering (maatschappelijk opgavegericht, met het burgerperspectief centraal) wordt door de commissie van belang geacht, en door stakeholders breed ondersteund. Echter moet domein-specifieke toespitsing mogelijk blijven waar dat nodig is, evenals het differentiëren van vraagstukken naar diverse doelgroepen. Ook de meerjarenprogrammering wordt verwelkomd, maar voldoende (ruimte voor) responsiviteit blijft nodig om in te kunnen spelen op

belangrijke onvoorziene ontwikkelingen en aanvullende vragen. Daarvoor kan additionele project- en programmafinanciering nodig zijn indien de vrijgehouden capaciteit voor tussenkomende ontwikkelingen – bijvoorbeeld in crisisperiodes – onvoldoende zou zijn. De wijze waarop het SCP is opgetreden bij het in kaart brengen van de maatschappelijke impact van de coronacrisis is een goed voorbeeld van het belang hiervan en van de manier waarop het planbureau zo'n uitdaging kan oppakken.

Er wordt binnen het SCP veel aandacht besteed aan kwaliteitsbewaking, maar er is in mindere mate sprake van systematische externe kwaliteitscontrole via onafhankelijke wetenschappelijke *peer reviews, seminars of webinars*. Terwijl de wetenschappelijke productie in de onderzochte periode vrij stabiel is gebleven, was het gemiddeld aantal bovengemiddeld vaak geciteerde internationale wetenschappelijke publicaties per stafid geringer dan dat van de universitaire eenheden in de sociale wetenschappen.⁵ Het SCP geeft in de zelfevaluatie ook aan dat medewerkers door tijdsdruk vaak niet toekwamen aan het schrijven van artikelen en dat hier minder actief op gestuurd werd. Dat is begrijpelijk gezien de specifieke missie van het SCP om – veel meer dan het geval is bij academische instellingen – wetenschappelijk onafhankelijk onderzoek te doen dat relevant is voor het Nederlandse overheidsbeleid. En naarmate die beleidsgerichte rol versterkt wordt, kan de mogelijkheid voor het verrichten van wetenschappelijk onderzoek nog meer onder druk komen te staan. De commissie acht het internationaal-wetenschappelijk delen en uitdragen van kennis over belangrijke sociale en culturele ontwikkelingen in Nederland echter bijzonder belangrijk, ook met het oog op samenwerking met kennisinstututen en universiteiten in binnen- en buitenland. Internationaal publiceren bevordert bovendien het verbinden van onderzoek met lopende wetenschappelijke discussies en vernieuwingen, en het borgen en toetsen van wetenschappelijke kwaliteit. De commissie pleit er daarom voor dat het SCP binnen zijn primaire processen meer ruimte inbouwt om ook te kunnen werken aan internationale publicaties op grond van uitgevoerd onderzoek. In dit verband zouden ook de mogelijkheden die bijzondere leerstoelen bieden meer benut kunnen worden.

Voor het borgen en *up-to-date* houden van de wetenschappelijke kwaliteit is het essentieel om voortdurend te blijven aansluiten bij nieuwe methoden en inzichten. Dat betreft zowel het gebruik van longitudinale kennisbronnen als de *ad-hoc-surveys* die het SCP uitvoert. Verdere verdieping vindt in toenemende mate plaats door kwalitatief onderzoek (zoals door het gebruik van focusgroepen en interviews). Hierdoor ontstaan meer dan in het verleden *mixed-methods* benaderingen die een belangrijke bijdrage leveren aan nadere verklaring en duiding van geobserveerde trends en ontwikkelingen.

Een belangrijke positieve ontwikkeling is de versterking van de afdeling Methodologie die in nauwe verbinding staat met de betrokken onderzoekers binnen de organisatie. Belangrijk zijn ook de plannen voor het ontwikkelen van een Basis Data Infrastructuur om te komen tot een stabiele datastroom die nodig is voor het zelfstandig blijven agenderen van maatschappelijke vraagstukken.

⁵ Prins, A. (2021). *Academic Use of SCP publications. The use of SCP reports and external publications in academic media, 2016-2020*.

Op het gebied van wetenschappelijke integriteit zijn concrete stappen ondernomen, onder meer door de aansluiting bij het Landelijke Orgaan Wetenschappelijke Integriteit (LOWI), het instellen van een vertrouwenspersoon wetenschappelijke integriteit, en het oprichten van een commissie Wetenschappelijke Integriteit samen met de andere planbureaus.

De commissie is van oordeel dat het met regelmaat uitvoeren van toekomstverkenningen en -scenario's op sociaal en cultureel gebied van toegevoegde waarde zal zijn voor beleid en samenleving. Dat zag zij bevestigd in haar gesprekken met vertegenwoordigers van de overheid en maatschappelijke organisaties. Zulke toekomstverkenningen zijn methodologisch uitdagend en vereisen aanvullende specifieke deskundigheid. Wat betreft het inzetten van modelleringsexpertise en het ontwikkelen van scenariostudies kan samengewerkt worden met andere planbureaus en rijkskennisinstellingen (zoals het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)), die op dit gebied over veel kennis en ervaring beschikken.

Aanbevelingen

- Houd de gerichtheid op langetermijnontwikkelingen vast. Daarvoor moet het SCP in een sterke positie blijven voor het oogsten van kennis op basis van longitudinale databestanden en doorlopende *surveys*. Ook moet het – afhankelijk van de meerjarenprogrammering (MJP) – over de mogelijkheid blijven beschikken om nieuwe bestanden te benutten dan wel te ontwikkelen, ook in samenwerking met andere planbureaus, kennisinstellingen en internationale kennispartners. De daarvoor noodzakelijke middelen, infrastructuur en expertise (ook met het oog op innovaties, bijvoorbeeld in relatie tot *big data research*) dienen beschikbaar te zijn en te blijven.
- Behoud voldoende thematische breedte en pluriformiteit met het oog op de relevantie voor het beleid en het gevarieerde scala te adresseren maatschappelijke onderwerpen.
- Zorg voor voldoende domein-specifieke toespitsing binnen de ingezette integrale, intersectorale benadering (opgavegericht, burgerperspectief centraal) en de mogelijkheid van het differentiëren van vraagstukken naar diverse doelgroepen.
- Zorg daarnaast voor voldoende ruimte voor responsiviteit in verband met belangrijke tussenkommende of onvoorziene vragen en ontwikkelingen.
- Koppel waar nodig *mixed-methods* benaderingen aan bestaande langlopende, longitudinale databestanden en *surveys*, ten behoeve van nadere verdieping en toespitsing.
- Voer regelmatig sociaal-maatschappelijke toekomstverkenningen uit (vergelijkbaar met die van het RIVM voor het domein volksgezondheid), in aanvulling op de huidige monitoringtaken en ontwikkel de daarvoor noodzakelijke expertise. Hierbij kan ook gebruik worden gemaakt van hiervoor relevante modelleringsexpertise van andere planbureaus en (rijks)kennisinstellingen.

Het SCP kan, gehoord ook de inbreng van externe wetenschappers, zijn wetenschappelijke impact verder ontwikkelen en versterken door:

- te zorgen voor meer publicaties in de internationale wetenschappelijke literatuur op grond van verricht onderzoek. De commissie beveelt aan dat het SCP hiervoor binnen zijn werkprocessen meer ruimte krijgt. Neem bij elk nieuw project ook in de planning op waar/hoe/wanneer de resultaten gepresenteerd kunnen worden aan wetenschappelijke gremia (bijvoorbeeld

congressen, wetenschappelijke seminars, nationale of internationale tijdschriften), ook met het oog op de borging van de wetenschappelijke kwaliteit.

- bij projecten waar mogelijk samenwerking te zoeken met wetenschappers werkzaam bij universiteiten, bijvoorbeeld via de bijzondere leerstoelen en samenwerkingsverbanden met universiteiten en internationale kennisinstituten.
- het nuttige leerstoelenbeleid transparanter te maken wat betreft criteria voor vestiging van leerstoelen, ook lettend op voldoende landelijke spreiding over relevante centra, mede in relatie tot het meerjarenplan.
- onderzoekssamenwerking te zoeken met voor het meerjarenplan relevante academische topcentra en internationale kennisinstituten waar geen leerstoelen gevestigd zijn, onder meer door mede-begeleiding van stagiairs, promovendi, postdocs.

5. Observaties met betrekking tot beleidsmatige en maatschappelijke impact

Het werk van het SCP is beleidsmatig zeer relevant doordat het relevante sentimenten blootlegt, feiten verzamelt, duidt en agendeert. De agenderende en evaluerende rol van het SCP wordt versterkt door de nadruk op brede maatschappelijke welvaart en grote maatschappelijke thema's (ongelijkheid, inclusiviteit, participatie en regio's). Het SCP is uitstekend gepositioneerd om de komende jaren wat betreft de zo noodzakelijke integrale benadering van deze thema's een richtinggevende rol te blijven vervullen. Dat mag ook van het SCP worden verwacht.

Met zijn gedegen onderbouwde onderzoeken en monitoring, het schetsen van een bredere sociaal-maatschappelijke context en het inbrengen van het burgerperspectief levert het SCP ook waardevolle maatschappelijke bijdragen. Dit wordt door de medewerkers actief uitgedragen – waarbij met name de directeur vanuit zijn bijzondere verantwoordelijkheid een zeer zichtbare rol vervult – en breed gehoord, mede doordat de media het SCP gemakkelijk weten te vinden.

In de zelfevaluatie geeft het SCP aan de beleidsrelevantie van zijn werk te willen versterken, en de commissie ondersteunt dat voornemen. Op de mogelijkheden en implicaties hiervan gaat de commissie hieronder nader in.

Vanwege het belang van de door de commissie benadrukte lange lijnen en de systematiek van periodieke *surveys* (zoals het Continu Onderzoek Burgerperspectieven (COB)) kent de timing van veel SCP-publicaties een eigen onafhankelijke systematiek. Voor een deel van de publicaties ziet de commissie ruimte voor verbetering wat betreft de aansluiting van het moment van uitbrengen op publieke en politieke discussies. Het SCP kan daarmee zijn impact verhogen en een belangrijke rol spelen door bijvoorbeeld op het juiste moment burgerperspectieven goed onderbouwd te verwoorden en te duiden. Het afgelopen jaar (2020), gedurende de coronacrisis, heeft het SCP laten zien daartoe uitstekend in staat te zijn. Tegelijkertijd moet het SCP waar relevant ook het benodigde momentum blijven creëren vanuit zijn onafhankelijk agenderende rol, zeker ook als belangrijke boodschappen bij doelgroepen minder welgevallig zijn.

De commissie meent daarnaast, gehoord ook de inbreng vanuit de departementen en het parlement, dat er mogelijkheden zijn om beter aan te sluiten op lopende beleidscycli (inclusief timing). Daarbij moet ook qua capaciteit rekening worden gehouden met het streven naar een nieuwe, meer dualistische bestuurscultuur (met voldoende evenwicht tussen 'macht' en 'tegenmacht'), met als gevolg daarvan een toenemende kennisbehoefte vanuit het parlement. Dit alles met behoud van onafhankelijke agendering, programmering en uitvoering, die door het openbaar bestuur en de politiek juist ook als unieke toegevoegde waarde van het SCP-onderzoek worden onderstreept.

Vanuit kringen van beleid wordt ook gehoord dat de beleidsrelevantie van het werk van het SCP nog zou kunnen worden verhoogd door beleidsinstrumentarium ('wat werkt wel en wat werkt niet') en denkbare beleidsopties aan te reiken, met daarvoor relevante afwegingen. Deze moeten gekoppeld zijn aan verklaring en duiding van onderzoeksbevindingen in relatie tot de betekenis

daarvan voor beleid en samenleving. Een goed voorbeeld hiervan zijn de publicaties 'Kansrijk beleid', in samenwerking met het Centraal Planbureau (CPB).

De commissie benadrukt in dit verband dat het SCP dicht bij de empirische gegevens moet blijven. Strategische beleidsaanbevelingen die niet direct aansluiten op de data zullen naar verwachting het wetenschappelijk gezag van het SCP ondermijnen. In dit verband constateert de commissie dat de slogan 'van tellen naar vertellen' onbedoeld bij veel stakeholders vragen oproept. Zij vinden deze onnodig binair en subjectief klinken; de indruk kan worden gewekt dat het 'tellen' wordt ingewisseld voor het 'vertellen', en er als gevolg hiervan meer 'meningen' verkondigd gaan worden.

Voorts moet overlap met adviesraden vermeden worden. Een vruchtbare route die de commissie ziet is afstemming en samenwerking met adviesraden qua thematische agendering en kennisinbreng, waarbij SCP-bevindingen de onderbouwing van de beleidsaanbevelingen van adviesraden kunnen versterken.

Ten aanzien van de evaluatie van beleid draagt het SCP in belangrijke mate bij aan het in kaart brengen van de impact van beleid op de samenleving. Een goed voorbeeld is het evaluatieonderzoek op het gebied van de decentralisaties in het sociaal domein. In aanvulling op ex-post-beleidsmonitoring en -evaluatie is er in beleidskring behoefte aan meer ex-ante-evaluatie van beleid dat grote impact kan hebben op de samenleving.

Belangrijk is ook dat het SCP voldoende kan meebewegen met de decentralisatie van voor het SCP relevante beleidsdomeinen. Het SCP heeft in de onderzochte periode al nadrukkelijk een rol gespeeld bij de monitoring en evaluatie van de beleidsveranderingen in het sociaal domein. De commissie constateert dat er veel behoefte is aan toespitsing van de op nationaal niveau beschikbare kennis/data op regio's en gemeenten, aan monitoring hiervan, en aan het meedenken van en kunnen overleggen met SCP-experts over de wijze waarop deze kennis kan worden benut voor regionale en lokale beleidsvorming, -monitoring en -evaluatie. Ook zou in relevante onderzoeken en rapporten nader onderscheid kunnen worden gemaakt in scenario's voor grootstedelijke en plattelandsgebieden om eventuele tweedelingen op dit punt inzichtelijk te maken. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft (in het gesprek met de commissie) aangeboden om deze opgave, bijvoorbeeld in de vorm van een mede vanuit regio's en gemeenten gedragen kennisplatform, in samenwerking met het SCP uit te werken. Hierbij kan ook samenwerking worden gezocht met bijvoorbeeld regionale kennisinstellingen, universiteiten, het Interprovinciaal Overleg (IPO) en gemeentelijke onderzoeksafdelingen, waarbij de VNG in een coördinerende rol netwerken faciliteert en met het SCP de nodige kennis bij elkaar brengt.

Een voor het beleid belangrijke lopende samenwerking tussen de planbureaus en de wetenschap is gericht op het gezamenlijk in beeld brengen van 'brede welvaart'. Het doel daarvan is een breder perspectief op economische ontwikkeling te kunnen laten zien dan het bruto binnenlands product (bbp) kan bieden. Dat vereist nadere uitwerking en concretisering met een beperkte set van indicatoren, zodat de hanteerbaarheid en toepasbaarheid van dit perspectief in beleid geborgd zijn. Een andere belangrijke gezamenlijke beleidsgerichte uitdaging van planbureaus en (rijks)kennisinstellingen ziet de commissie in het leveren van kennisinput voor te maken brede afwegingen over en tussen domeinen. Het belang hiervan is onderstreept tijdens de coronacrisis, toen het beleid volksgezondheids-, maatschappelijke en economische belangen onderling moest

afwegen. Deze opgave om gezamenlijk een brede maatschappelijke benadering te hanteren, zal ook voor het herstelbeleid na corona van belang zijn. Het SCP heeft inmiddels bij meerdere lopende programma's ruimte ingebouwd om aandacht te besteden aan de gevolgen van de coronacrisis, wat gezien de impact die corona op veel verschillende terreinen heeft terecht is. In dit bredere speelveld behoudt het SCP de kerntaak om de relevante kennis en duiding ten aanzien van de ontwikkelingen en behoeften in het sociaal-culturele domein overtuigend uit te dragen.

Het SCP is van oudsher sterk gericht op de nationale agenda en onderzoeksgegevens. Het belang van internationale ontwikkelingen voor het nationale beleid en de Nederlandse samenleving neemt echter voortdurend toe. Veel van de thema's en de trends die in andere landen spelen zijn ook interessant voor Nederland, zodat we hieruit lessen kunnen trekken of hieraan *best practices* kunnen ontleen. Tegelijkertijd kunnen andere landen hun voordeel doen met toegankelijke informatie over ontwikkelingen en ervaringen in Nederland. Dit alles geldt zeker voor de landen in de Europese Unie en hiermee vergelijkbare landen. Ook wordt meer aandacht gevraagd voor de situatie in de Caribische rijkdelen. Van diverse kanten, met name vanuit het parlement en het beleid, is de behoefte geuit aan meer internationaal vergelijkend onderzoek en inzichten, met gebruik van internationale data, eventueel in samenwerking met buitenlandse kennispartners. Dergelijk onderzoek vereist echter bijzondere expertise en samenwerking met daarover beschikkende onderzoeksinstituten.

Ten slotte: het realiseren van meer impact in de interactie tussen kennis en onderzoek enerzijds en beleid en politiek anderzijds moet van twee kanten komen. Vanuit de beleidskant is aangegeven dat de eigen inspanningen verhoogd moeten worden om de input van het SCP nog beter te kunnen benutten. Dit vraagt om het helder, tijdig en eenduidig verwoorden van de onderzoek behoeften. De commissie wil het belang daarvan onderstrepen.

Aanbevelingen

- Wees alert op de mogelijkheden voor goede aansluiting van het moment van uitbrengen van SCP-publicaties op de publieke en politieke discussie over de betreffende onderwerpen.
- Besteed meer aandacht aan het duiden van onderzoeksbevindingen, ook in termen van verklaring van relevante ontwikkelingen, en het aangeven van de betekenis daarvan voor beleid en samenleving.
- Bezie daarbij de mogelijkheden voor koppeling van de duiding van onderzoeksbevindingen aan het aanreiken van beleidsinstrumentarium en denkbare beleidsopties met daarvoor relevante afwegingen, op voorwaarde dat deze dicht bij de beschikbare empirische gegevens blijven. Heroverweeg in dit verband de slogan 'van tellen naar vertellen'.
- Bevorder afstemming en samenwerking met adviesraden qua thematische agendering en kennisinbreng waarbij SCP-bevindingen de onderbouwing van de beleidsaanbevelingen van adviesraden kunnen versterken.
- Versterk de inzet op ex-ante-evaluatie van beleid om te voorkomen dat te laat wordt bijgestuurd en om bij te dragen aan een gezonde bestuurscultuur en het beter functioneren van de beleidscyclus.
- Wees er scherp op dat een sterkere focus van het SCP op aansluiting op beleidscycli niet ten koste gaat van de onafhankelijke agendering, programmering en uitvoering.

- Bevorder afstemming en samenwerking met regionale planbureaus en kenniscentra, om nationale data meer regiospecifiek te kunnen toespitsen en te laten aansluiten bij de lokale bestuurspraktijk. Maak gebruik van het aanbod van de VNG om dit thema in onderlinge samenwerking en met andere partijen uit te werken. Overleg met relevante departementen om een oplossing te vinden voor de budgettaire randvoorwaarden voor deze belangrijke opgave.
- Verken in het kader van het programma 'Nederland internationaal' uit het meerjarenplan de mogelijkheden voor meer internationale uitwisseling en het bundelen van dataverzamelingen en bevindingen ten behoeve van *best practices* voor scenario's en beleid. Speel daarbij indien mogelijk in op de behoefte aan internationaal vergelijkend onderzoek en inzichten, in samenwerking met onderzoeksinstituten die over expertise beschikken die daarvoor nodig is.

6. Aandachtspunten met betrekking tot de meerjarenprogrammering

De omslag van een projectgeoriënteerde benadering naar een meerjarige domeinoverstijgende onderzoeksagenda heeft intern veel energie en afstemming gekost. Het duurde ook enige tijd voordat deze nieuwe aanpak goed landde bij departementen die hun kennisagenda daarop moesten aanpassen. De zeven verschillende programma's in het *Meerjarenplan 2021-2025* zijn helder uitgewerkt en worden door externe stakeholders qua relevantie breed herkend, en er is veel waardering voor het meerjarenperspectief dat het SCP hiermee biedt.

Het toegenomen aandeel van de structurele financiering biedt meer gegarandeerde uitvoeringsruimte dan voorheen, maar zoals eerder aangegeven moet voorkomen worden dat door meerjarenprogrammering de flexibiliteit om in te spelen op actuele ontwikkelingen vermindert. Op dit punt werd al een aanbeveling gedaan. Met het toevoegen van het tijdelijke programma Maatschappelijke effecten corona (MEC) heeft het SCP aangetoond tijdig, gevraagd en ongevraagd, beleid en samenleving te kunnen informeren over ingrijpende onvoorziene ontwikkelingen. Deze positieve ervaring kan worden meegenomen naar vergelijkbare onvoorziene situaties in de toekomst.

Er bestaat onder externe stakeholders behoefte aan inzicht in het afwegingskader om bepaalde onderwerpen en projecten in de programmering op te nemen. De commissie heeft vastgesteld dat er bij stakeholders en maatschappelijke organisaties grote bereidheid bestaat inbreng te leveren, ook vanuit het perspectief van 'brede welvaart' en 'inclusiviteit'. Er is ook regelmatig om inbreng gevraagd, maar het is niet altijd duidelijk wie waarom betrokken wordt, en wat er vervolgens binnen de programma's met de inbreng gebeurt.

Diverse stakeholders (beleid, maatschappelijke organisaties) hebben ook behoefte aan meer terrein- en subgroepspecifieke toespitsing van kennis en data. Zo is bijvoorbeeld gepleit voor meer onderzoeks aandacht en kennisinput ten behoeve van het onderwijs, met name in relatie tot kansengelijkheid, en voor groepen burgers die tot nu toe minder in beeld zijn, zoals zelfstandige ondernemers.

Aanbevelingen

- Onderzoek de mogelijkheid van een meer transparante programmering. Er is bij het beleid en maatschappelijke organisaties behoefte aan meer inzicht in de criteria en het afwegingskader: hoe zouden burgers/stakeholders/maatschappelijke organisaties inbreng kunnen leveren?
- Onderzoek ook de mogelijkheden om te voldoen aan de behoefte van diverse stakeholders (beleid, maatschappelijke organisaties) aan meer terrein- en subgroepspecifieke toespitsing van kennis en data.

7. Onafhankelijkheid

De onafhankelijkheid van het SCP is onomstreden en wordt in kringen van politiek en beleid, in de samenleving en de media zeer gewaardeerd. Deze constatering is extra cruciaal gezien de toenemende behoefte aan onafhankelijke, deskundige kennisinstuties die het publieke belang dienen en het kaf van het koren kunnen scheiden. Een basale voorwaarde hiervoor is dat de wetenschappelijke kwaliteit op hoog peil blijft, en waar nodig en mogelijk verder versterkt wordt. Op dat punt werden reeds aanbevelingen gedaan.

Het SCP slaagt er naar het oordeel van de commissie goed in om zich op een evenwichtige wijze staande te houden in het complexe politieke en maatschappelijke krachtenveld. Het waarborgen van de onafhankelijke positie en rol van het SCP zal de nodige aandacht blijven vragen in het steeds uitdagendere spanningsveld tussen kennis, politiek bestuur en maatschappelijke belangen. Dit mede gezien het enthousiasme van beleidsmakers en de wens van het SCP zelf om het werk van het planbureau nog meer dan nu te doen aansluiten op de beleidscyclus. In dit verband benadrukt de commissie het belang van vaardigheden, *skill sets*, training, het delen van ervaringen en het uitwisselen van *best practices* door SCP-medewerkers om sterk in de eigen rol te blijven staan. Er is veel enthousiasme onder de medewerkers om dit verder te ontwikkelen.

Aanbevelingen

- Blijf vasthouden aan de eigen onafhankelijke rol in het steeds uitdagendere spanningsveld tussen kennis, politiek bestuur en maatschappelijke belangen en in de interactie met departementen en maatschappelijke partijen.
- Besteed veel aandacht aan vaardigheden, *skill sets*, training, het delen van ervaringen en het uitwisselen van *best practices* door medewerkers om sterk in de eigen rol te blijven staan. Maak gebruik van het enthousiasme onder de medewerkers om het unieke eigen ambacht van het SCP op de snijvlakken tussen kennis, beleid en samenleving voortdurend te blijven ontwikkelen.

8. Menselijk kapitaal

Het SCP bevindt zich in een unieke positie op het snijvlak van wetenschap enerzijds en beleid en samenleving anderzijds. Dit vraagt om gemotiveerde en competente wetenschappers/onderzoekers en adviseurs met een scherp oog voor beleid. De commissie heeft mede op basis van de door haar gevoerde gesprekken geconstateerd dat het SCP in ruime mate over zulke deskundige medewerkers beschikt. Hun inzet, betrokkenheid en professionaliteit is onverminderd groot gebleken tijdens de periode van reorganisatie en transitie van de afgelopen jaren, ondanks de extra druk die dat met zich meebracht. In een kleine en platte organisatie als het SCP zijn de interne doorstroom- en loopbaanmogelijkheden relatief beperkt. Persoonlijke ontwikkeling met voldoende ruimte voor een verdere (wetenschappelijke) carrière vergt actieve aandacht van de hrm-afdeling en van de medewerkers zelf. Het SCP is er in de onderzochte periode ook in geslaagd om deskundige nieuwe medewerkers aan te trekken. Voor het vervullen van een aantal vacatures is het proces vanwege de specifieke expertise die deze vereisen nog niet afgerond.

Van de medewerkers is ultimo 2020 64,5% vrouw en 35,5% man. Het gemiddelde aantal dienstjaren bedraagt 10,3, de gemiddelde leeftijd is 48,0 jaar, en er is op dit moment een goede leeftijdsspreiding. De door- en uitstroom van medewerkers in de jaren 2016-2019 was relatief laag. Omdat het aantal medewerkers van het SCP in de jaren 2016-2020 is toegenomen van 96 naar 121 personen was er recent echter extra ruimte voor werving van nieuwe medewerkers.

Naast de vereiste expertise en kwaliteiten zijn het vergroten van de culturele diversiteit en het aannemen van mensen met een arbeidsbeperking daarbij extra aandachtspunten. Omdat de resultaten op deze punten nog achterblijven, zijn recent extra initiatieven ingezet. De commissie stelt tot haar tevredenheid vast dat het aandeel vrouwelijk managers (afdelingshoofden, programmaleiders, directieleden) tussen 2016 en 2020 substantieel is gestegen: in 2016 was er één vrouwelijke manager (op zeven managers in totaal), nu worden zeven van de twaalf posities door vrouwen bezet.

Het ziekteverzuim lag in de jaren 2016-2020 op een bovengemiddeld hoog niveau. In de periode 2017-2019 is het ziekteverzuim – ten tijde van de reorganisatie – opgelopen tot 8,6% en daarna weer gedaald tot 6,3% in 2020. Hierbij wordt opgemerkt dat dit percentage erg gevoelig is voor kleine schommelingen in de kleine absolute aantallen waarom het gaat. Het SCP ziet het relatief hoge ziekteverzuim als een blijvend risico voor de organisatie en heeft diverse maatregelen getroffen om het verzuim (verder) omlaag te brengen.

Aanbevelingen

- Vergroot de hrm-aandacht voor individuele loopbaanperspectieven en (wetenschappelijke) carrièrepaden (ook na een periode van SCP-medewerkschap) in het kader van goed personeelsbeleid en om goede mensen te kunnen aantrekken en behouden. Dit vergt voldoende capaciteit bij de hrm-afdeling. De uitdaging daarbij is het vinden van een goede balans tussen de vereisten van het meerjarenprogramma enerzijds en persoonlijke kwaliteiten en ambities van de medewerkers anderzijds.

- Vergroot de inspanningen om de diversiteit van de personeelssamenstelling verder te bevorderen en te komen tot een inclusieve organisatie op verschillende dimensies. Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van specifieke kennisplatforms die organisaties op dit terrein kunnen ondersteunen. De vooruitgang die is geboekt om het aantal vrouwelijke managers te vergroten laat zien dat het goed mogelijk is om de diversiteit te vergroten met actief hrm-beleid.

9. Communicatie

Op het gebied van communicatie heeft het SCP in de onderzochte periode belangrijke stappen voorwaarts gezet door te investeren in de ontwikkeling van een integrale communicatiestrategie en het inrichten van de communicatieafdeling.

Het SCP agendeert, weet zijn publicaties actief uit te dragen en speelt in op actuele discussies. In de profilering van het SCP speelt de directeur als boegbeeld een zeer belangrijke rol. Hierdoor is ook het gezag van het SCP toegenomen. Tegelijkertijd zijn veel wetenschappelijk specialisten van het SCP nog relatief beperkt zichtbaar wat betreft het uitdragen van hun onderzoek met duiding van bevindingen en relevante afwegingen voor te maken beleidskeuzes. Het bevorderen daarvan kan het gezag van het SCP als organisatie van topexperts over de volle breedte van de maatschappijwetenschappen verder versterken.

Het bureau Andersson Elffers Felix (AEF) heeft in het aanvullende stakeholderonderzoek een mediascan uitgevoerd om meer inzicht te verkrijgen in de maatschappelijke relevantie van het SCP.⁶ Hieruit blijkt dat het SCP en SCP-onderzoek dikwijls worden aangehaald in kranten met een licht stijgend aantal verwijzingen in de jaren 2017-2019. Het SCP wordt daarbij relatief vaker vermeld in lokale media dan de twee andere planbureaus. Ook blijkt dat de meeste artikelen waarin het SCP staat vermeld zijn geschreven met een SCP-onderzoek als aanleiding. Het SCP wordt ook geregeld aangehaald door internetplatforms die publiceren op sociaal-cultureel terrein en die er bewust voor kiezen om niet met de waan van de dag mee te gaan.

Tijdens de coronacrisis is het belang van digitalisering en daarmee ook het gebruik van audiovisuele communicatiemiddelen onderstreept. De commissie ziet op dit punt mogelijkheden voor verbetering. Creatieve audiovisuele communicatie (in de vorm van *onepagers*, *infographics* en *visuals*, *podcasts*, *webinars*, etc.) zou de toegankelijkheid en leesbaarheid van de rapporten kunnen ondersteunen. Door meerdere stakeholders werd opgemerkt dat de vindbaarheid van publicaties op de website nog niet optimaal is. Dat betreft niet alleen de publicaties als zodanig, maar ook de thematische ordening (aan de hand van de huidige meerjarenplan-thema's).

Aanbevelingen

- Zorg, gezien de missie van het SCP richting de samenleving, voor brede toegankelijkheid van SCP-publicaties voor het algemene publiek en gerichte communicatie voor diverse themaspecifieke doelgroepen. Breed leesbare samenvattingen, bondige kernboodschappen en communicatieve innovaties kunnen ook de maatschappelijke impact verhogen. Denk bij innovaties aan: *onepagers*, *infographics*, *podcasts*, *webinars*, en *visuals* zoals voor iedereen begrijpelijke videofilmpjes waarin kernboodschappen worden toegelicht. De commissie ondersteunt de hierop ingezette koers en stelt voor deze verder te versterken.

⁶ Dekkers, M., Van Tooren, M., Grootelaar, H., Bouwmeester, M., Sterrenburg, J. (2021). *De blik naar buiten. Stakeholderonderzoek voor de visitatie van het Sociaal en Cultureel Planbureau*. Andersson Elffers Felix.

- Zorg voor het actief uitdragen van SCP-werk via algemene en sociale media door daarop goed voorbereide SCP-auteurs. Geef betrokken wetenschappelijke medewerkers daartoe nadrukkelijker een eigen rol, complementair aan de rol van de directie, en maak dit onderdeel van de competentieontwikkeling. Zorg voor aansprekende boegbeelden op de gekozen hoofdthema's.
- Versterk de impact van belangrijke publicaties communicatief met duiding van de bevindingen en relevante afwegingen voor te maken beleidskeuzes. Maak de publicaties via de website beter toegankelijk, vooral ook thematisch geordend.

10. Toekomstbestendigheid

In de onderzochte periode heeft het SCP een reorganisatie doorgevoerd waarvan de resultaten inmiddels zichtbaar worden. Een cruciaal element hierin is het doorvoeren van een nieuwe financieringsstructuur, waarmee de financiering in lijn is gebracht met die van de andere planbureaus (conform de Aanwijzingen voor de Planbureaus in 2014). Hierdoor is een stabiele basis ontstaan voor de uitvoering van de programmering en investeringen in stafopbouw, deskundigheidsontwikkeling en dataverzameling. Een aandachtspunt is de volledige politieke verankering van deze basis. Daarnaast moet er voldoende (programma- en projectgeoriënteerde) financiële ruimte blijven ten behoeve van responsiviteit in verband met belangrijke tussenkomende ontwikkelingen en vragen. Daarbij moet rekening gehouden worden met een toenemende kennisbehoefte vanuit het parlement.

De commissie juicht toe hoe het SCP zich inzet om zijn ambacht in de interactie tussen kennis en onderzoek enerzijds en beleid en samenleving anderzijds verder te ontwikkelen. Dit mede gelet op het vaak complexe krachtenveld waarin SCP-medewerkers hun taak vervullen, en het belang van een goede balans tussen breedte versus focus en diepgang van expertise. Dit proces verdient zoals eerder benadrukt verdere versterking van *skill sets*, ook gezien het steeds uitdagendere spanningsveld tussen kennis, politiek bestuur en maatschappelijke belangen, waarin SCP-medewerkers effectief en onafhankelijk moeten kunnen opereren.

De eerder ingezette transitie en reorganisatie, die veel heeft gevraagd van de medewerkers en de SCP-organisatie, was veelomvattend en een aantal transitietrajecten loopt nog. De commissie beveelt aan de ingezette lijn te bestendigen. Tegelijkertijd is het binnen een omgeving die continu aanpassing vergt essentieel dat de eerder besproken ambities ten aanzien van vereiste expertise, deskundigheidsontwikkeling (een leven lang ontwikkelen) en diversiteit gerealiseerd worden.

Voor de toekomstbestendigheid en geloofwaardigheid van het SCP is het van groot belang dat de opvolger van de huidige directeur ook behoort tot de meest toonaangevende sociale wetenschappers in ons land. Dat vereiste (i.c. het hoogste wetenschappelijke niveau) moet optimaal worden geborgd in het wervings- en selectieproces voor deze functie.

Aanbevelingen

- De toezeggingen wat betreft structurele financiering die gedaan zijn op ambtelijk niveau moeten ook politiek verankerd worden.
- Zorg voor voldoende financiële ruimte ten behoeve van responsiviteit in verband met belangrijke tussenkomende ontwikkelingen en vragen, en voor het kunnen voldoen aan toenemende kennisbehoefte vanuit het parlement.
- Realiseer zoals eerder besproken de ambities ten aanzien van de voor het meerjarenplan benodigde expertise, het bevorderen van een diverse personeelssamenstelling en het blijven ontwikkelen van de deskundigheid en vaardigheden van de medewerkers (een leven lang ontwikkelen).

- Zorg bij de opvolging van de directeur voor voortzetting van de invulling van deze positie op het hoogste niveau in de wetenschap. Overweeg de Sociaal Wetenschappelijke Raad (SWR) van de KNAW te betrekken bij de werving en selectie.

11. Bevindingen en aanbevelingen samengevat

Vanuit beleid en samenleving bestaat brede waardering voor de relevantie, kwaliteit, betrouwbaarheid en toegevoegde waarde van SCP-publicaties. De visitatiecommissie deelt die waardering. De positie en onafhankelijkheid van het SCP zijn onomstreden. Het gezag is in de afgelopen jaren nog verder toegenomen. Dit brede vertrouwen is extra cruciaal in een tijd waarin in toenemende mate behoefte is aan onafhankelijke en deskundige instituties die het publiek belang dienen.

Opvolging aanbevelingen vorige visitatiecommissie

De aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie zijn voortvarend en grondig opgepakt. Dit geldt in de eerste plaats voor het realiseren van een stabiele financieringsstructuur. Er is hard gewerkt aan de transitie van het SCP, sommige transitietrajecten lopen nog. Dit vergde en vergt veel van de organisatie. In de meerjarenprogrammering is ervoor gekozen om meer te doen met minder onderzoeksprojecten. De aanbevolen productvariatie is beter zichtbaar geworden. Het bevorderen van wetenschappelijke innovatie is een continu voortgaand traject. Er zijn vanuit het SCP veel inspanningen gepleegd om de *interface* tussen onderzoek en beleid te versterken. Op het vlak van communicatie zijn stappen vooruit gezet door integratie van het communicatiebeleid in lopende onderzoekstrajecten, met zichtbare resultaten in de media. De afstemming van boodschappen richting verschillende doelgroepen kan verder worden uitgewerkt. Er is geïnvesteerd in de deskundigheidsbevordering van medewerkers en het aantrekken van nieuwe expertise. De commissie ziet geen aanleiding voor nieuwe aanbevelingen gericht op aanpassingen van de organisatie.

Wetenschappelijke kwaliteit

De commissie acht het van cruciaal belang dat het SCP zijn gerichtheid op de langetermijnontwikkelingen vasthoudt. Dit betekent dat het moet blijven beschikken over longitudinale databestanden en nieuwe bestanden moet kunnen benutten en ontwikkelen, ook in samenwerking met andere planbureaus, kennisinstellingen en internationale kennispartners. Dit vraagt om beschikbaarheid van de daarvoor noodzakelijke middelen, infrastructuur en expertise (ook met het oog op innovaties, zoals *big data research*) en vergt in de toekomst wellicht meer en waar nodig variabele middelen. Daarin heeft het moederdepartement een bijzondere verantwoordelijkheid.

De wetenschappelijke impact kan verder worden ontwikkeld door meer publicaties in internationale wetenschappelijke literatuur op grond van verricht onderzoek, het transparanter maken van het leerstoelenbeleid en het samenwerken met wetenschappelijke topcentra waar geen leerstoelen gevestigd zijn.

Beleidsmatige en maatschappelijke relevantie

Ten aanzien van de beleidsmatige en maatschappelijke relevantie is de focus binnen de gegeven randvoorwaarden volgens de commissie goed onderbouwd. De commissie vraagt wel aandacht voor het behoud van thematische breedte en pluriformiteit, zodat krachtig op (veranderende) kennisbehoeften kan worden ingespeeld. De ingezette integrale, intersectorale benadering wordt

gesteund en biedt meerwaarde, maar domein-specifieke toespitsing moet mogelijk zijn waar nodig. De meerjarenprogrammering wordt breed verwelkomd, maar de commissie wijst op het belang van voldoende ruimte voor responsiviteit ten aanzien van belangrijke onvoorziene ontwikkelingen (zoals de coronacrisis heeft aangetoond). Het aanreiken van denkbare beleidsopties wordt door politiek-bestuurlijke stakeholders gewaardeerd, op voorwaarde dat deze dicht bij de empirische gegevens blijven. Heroverweeg in dit verband de slogan ‘van tellen naar vertellen’ want deze kan onbedoeld de indruk wekken dat ‘tellen’ wordt ingewisseld voor ‘vertellen’.

Aandachtspunten met betrekking tot de meerjarenprogrammering

De zeven verschillende programma's in het meerjarenprogramma zijn helder uitgewerkt en worden door externe stakeholders qua relevantie breed herkend. Het toegenomen aandeel van de structurele financiering biedt meer gegarandeerde uitvoeringsruimte dan voorheen, maar het risico bestaat dat de flexibiliteit om in te spelen op actuele ontwikkelingen door een meerjarenprogrammering vermindert. Er bestaat onder stakeholders behoefte aan meer inzicht in het afwegingsproces binnen het SCP. Zo zouden ze meer inzicht willen krijgen in het afwegingskader om bepaalde projecten op te starten en in wie waarom waarbij betrokken wordt. Ook zouden ze meer inzicht willen in wat er vervolgens binnen de programma's met de inbreng gebeurt. Ten aanzien van beleidsevaluaties draagt het SCP bij aan het in kaart brengen van de impact van beleid op de samenleving. Er is toenemende behoefte aan meer ex-ante-evaluatie van beleid dat grote impact kan hebben op de samenleving.

Onafhankelijkheid

Er is grote waardering voor de onafhankelijke positie die het SCP inneemt. De constatering dat de onafhankelijkheid onomstreden is, is cruciaal gezien de toenemende behoefte aan onafhankelijke, deskundige kennisinstituten die het publieke belang dienen en het kaf van het koren kunnen scheiden. Dit vereist dat de wetenschappelijke kwaliteit op hoog peil blijft en verder versterkt wordt. De onafhankelijke positie moet samengaan met voldoende interactie met beleid en samenleving om effectief te kunnen opereren. Het SCP slaagt er goed in om evenwichtig en overtuigend te opereren in het complexe politieke en maatschappelijke krachtenveld. Het enthousiasme van beleidsmakers en de wens van het SCP zelf om het werk nog meer dan nu te doen aansluiten op de beleidscyclus vraagt om alertheid om de onafhankelijkheid te blijven waarborgen.

Menselijk kapitaal

Het SCP beschikt over zeer deskundige medewerkers die goed weten om te gaan met de uitdagende interactie tussen wetenschap enerzijds en beleid en samenleving anderzijds. Hun inzet, betrokkenheid en professionaliteit is onverminderd groot gebleken tijdens de periode van reorganisatie en transitie, ondanks de extra druk die dat met zich meebracht. Het SCP is er in de onderzochte periode ook in geslaagd om deskundige nieuwe medewerkers aan te trekken. Naast de vereiste expertise en kwaliteiten zijn het vergroten van de culturele diversiteit en het aannemen van mensen met een arbeidsbeperking daarbij extra aandachtspunten. De commissie steunt de extra initiatieven die recent zijn ingezet om de ambities op het gebied van diversiteit te realiseren.

Communicatie

Communicatie is een meer integraal onderdeel geworden van SCP-trajecten. De toegankelijkheid van SCP-publicaties voor het brede publiek en thema-specifieke doelgroepen kan nog verder worden uitgewerkt. Dit vraagt om productdifferentiatie, zoals breed leesbare samenvattingen en innovaties op het gebied van communicatie. De commissie benadrukt het belang van het actief uitdragen van SCP-werk via algemene en sociale media door SCP-auteurs.

Toekomstbestendigheid

Om de toekomstbestendigheid te verbeteren dienen de eerder gedane toezeggingen voor een structurele en stabiele financieringsstructuur politiek te worden verankerd. Daarnaast zouden voldoende financiële aanvullingen beschikbaar moeten zijn zodat er voldoende responsiviteit mogelijk is ten aanzien van onvoorziene issues. Aandachtspunt hierbij is het anticiperen op een mogelijk toenemende kennisbehoefte vanuit het parlement. De commissie vraagt daarnaast aandacht voor een goede balans tussen de boegbeeldfunctie van de directeur en het naar voren treden van SCP-experts op specifieke domeinen. Verder wordt aanbevolen om ook in de toekomst te zorgen voor inbedding van de positie van de directeur op het hoogste niveau van de wetenschap. Het SCP spant zich terecht in om het ambacht op de snijvlakken van kennis, beleid en samenleving verder te ontwikkelen. In een steeds uitdagender spanningsveld tussen kennis, politiek bestuur en maatschappelijke belangen moeten SCP'ers effectief en onafhankelijk kunnen opereren.

De aanbevelingen samengevat

In voorgaande hoofdstukken heeft de visitatiecommissie specifieke aanbevelingen gedaan om de wetenschappelijke, beleidsmatige en maatschappelijke kwaliteit en relevantie van het werk van het SCP te behouden en waar mogelijk te vergroten. De commissie vat deze aanbevelingen hieronder op hoofdpunten samen. Deze aanbevelingen zijn niet alleen gericht op het SCP, maar ook op de departementen die randvoorwaardelijke verantwoordelijkheid voor het SCP dragen.

1. De *gerichtheid op langetermijnontwikkelingen*, ondersteund door longitudinale databestanden en doorlopende surveys, blijft essentieel en vraagt om voortdurende innovatie. De daarvoor noodzakelijke infrastructuur en middelen dienen beschikbaar te blijven.
2. Zorg ervoor dat de terechte en breed gedragen keuzes voor meer focus en meerjarenprogrammering gepaard gaan met *voldoende thematische breedte en responsiviteit*, gezien het gevarieerde scala te adresseren maatschappelijke onderwerpen, en mogelijk tussenkomende onvoorziene vragen en ontwikkelingen.
3. Voer regelmatig *sociaal-maatschappelijke toekomstverkenningen* uit en benut daarbij ook de modelleringsexpertise van andere planbureaus en (rijks)kennisinstellingen.
4. Bevorder de *wetenschappelijke kwaliteit en impact* van het SCP door het internationaal publiceren en presenteren van verricht onderzoek in te bouwen in de reguliere werkprocessen. Versterk daartoe ook de samenwerking met relevante kennisinstellingen, en maak het leerstoelenbeleid transparanter wat betreft inhoudelijke criteria en instellingskeuze. Verken de mogelijkheden voor meer internationale samenwerking en bundeling van dataverzamelingen en bevindingen, en voor internationaal vergelijkend onderzoek.
5. Wees alert op de mogelijkheden voor aansluiting van SCP-publicaties op de publieke en politieke discussie, met duiding van de bevindingen qua *betekenis voor samenleving en beleid*. Het op grond daarvan aanreiken van denkbare beleidsopties wordt door politiek-bestuurlijke stakeholders gewaardeerd, op voorwaarde dat deze dicht bij de empirische

gegevens blijven. Heroverweeg in dit verband de slogan ‘van tellen naar vertellen’. Wees bij een sterkere focus op beleidscycli scherp op de onafhankelijkheid van het onderzoek, inclusief de agendering daarvan. Zorg ook voor transparante programmering, met duidelijkheid over het afwegingskader en mogelijkheden voor inbreng van stakeholders. Tegelijkertijd ondersteunt de commissie het voornemen van beleidszijde om de input van het SCP nog beter te benutten.

6. Bevorder *regio-specifieke toespitsing van nationale data* en aansluiting bij de lokale bestuurspraktijk. Werk daartoe samen met regionale planbureaus en kenniscentra en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) om dit thema verder uit te werken, en overleg met relevante departementen over de budgettaire randvoorwaarden voor deze belangrijke opgave.
7. Bewaak de *onafhankelijke rol van het SCP* in het steeds uitdagendere spanningsveld tussen kennis, politiek bestuur en maatschappelijke belangen en in de interactie met departementen en maatschappelijke partijen. Investeer daartoe in vaardigheden en het uitwisselen van *best practices* van medewerkers om het unieke eigen ambacht in de interactie tussen kennis, beleid en samenleving voortdurend te blijven ontwikkelen.
8. Besteed meer aandacht aan individuele loopbaanperspectieven, in het kader van goed *personeelsbeleid* en om goede mensen te kunnen aantrekken en behouden, en bouw de reeds bereikte goede resultaten in het diversiteitsbeleid uit om een inclusieve organisatie op verschillende dimensies *verder te vergroten*.
9. Verbeter de *toegankelijkheid van SCP-publicaties* voor het algemene publiek en relevante doelgroepen, en benut daarbij de mogelijkheden van productdifferentiatie en communicatieve innovaties. Bevorder het actief uitdragen van SCP-werk door de daarbij betrokken wetenschappelijke medewerkers.
10. Veranker de ambtelijke toezeggingen voor *structurele financiering* op politiek niveau. Zorg daarnaast voor voldoende financiële ruimte voor responsiviteit in verband met belangrijke onvoorziene ontwikkelingen en voor het kunnen voldoen aan een toenemende kennisbehoefte vanuit het parlement.

Tot slot

De visitatiecommissie heeft de wetenschappelijke, maatschappelijke en beleidsmatige kwaliteit en relevantie van het werk van het SCP beoordeeld en heeft vastgesteld dat het SCP zijn taak uitstekend vervult. Het SCP wordt breed gewaardeerd door wetenschappers, beleidsmakers, vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en de media. In de onderzochte periode heeft het SCP belangrijke vooruitgang geboekt naar aanleiding van de evaluatiepunten van de vorige visitatie. Zo is er een stabielere financieringsstructuur ontstaan en is een vernieuwde opzet van integraal en meerjarig programmeren tot stand gebracht. Mede hierdoor heeft het SCP zich versterkt en verder ontwikkeld. De commissie adviseert om de ingezette koers te bestendigen.

Met haar aanbevelingen sluit de visitatiecommissie aan bij deze koers, en beoogt zij bij te dragen aan de verdere versterking en ontwikkeling van het voor de samenleving en de overheid uiterst belangrijke werk van het SCP, zoals ook vervat in de titel van dit rapport: op basis van betrouwbaar onderzoek relevante maatschappelijke ontwikkelingen inzichtelijk en begrijpelijk maken, met essentiële impact op samenleving en beleid.

De visitatiecommissie is zich ervan bewust dat haar aanbevelingen – gericht op het behoud en waar mogelijk vergroten van de wetenschappelijke, beleidsmatige en maatschappelijke kwaliteit en relevantie van het werk van het SCP – capaciteitsconsequenties kunnen hebben. Meer activiteiten en een versterkte wetenschappelijke inspanning vragen immers om meer financiering vanwege extra behoefte aan menskracht en middelen. Het is aan het SCP om in overleg met de relevante

departementen en met het parlement te bezien waar capaciteitsversterking nodig is en waar keuzes moeten worden gemaakt, en om daarbij inzicht te bieden in gemaakte afwegingen.

Bijlage 1 Samenstelling visitatiecommissie

- André Knottnerus (emeritus hoogleraar Eerstelijnsgezondheidszorg, Universiteit Maastricht en voormalig voorzitter van de Gezondheidsraad en de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid)
- Youssef Eddini (communicatiestrateg en managing partner, communicatiebureau Van Luyken)
- Paul Frijters (bezoekend emeritus professor Wellbeing Economics, London School of Economics)
- Giseline Kuipers (hoogleraar Sociologie, KU Leuven)
- Edith de Leeuw (emeritus bijzonder hoogleraar Methoden en Statistiek, Universiteit Utrecht)
- Mirko Noordegraaf (hoogleraar Publiek Management, Universiteit Utrecht)
- Mariëtte Verhoef (bestuurder Level en voormalig plaatsvervangend secretaris-generaal ministerie van Financiën)

Secretariaat:

- Daniël Rodenburg (beleidsmedewerker Sociaal-Economische Raad), tot 17 mei 2021
- Jeroen Visser (senior beleidsmedewerker Sociaal-Economische Raad), vanaf 17 mei 2021

Bijlage 2 Terms of reference

Zoals in de Aanwijzing voor de Planbureaus⁷ is beschreven, is het SCP periodiek onderwerp van een systematische evaluatie, ook wel visitatie genoemd. De begeleidingscommissie van het SCP is opdrachtgever van deze visitatie. Het doel van de visitatie is, conform de aanwijzing, om de wetenschappelijke kwaliteit en de beleidsmatige en maatschappelijke relevantie van de producten van het planbureau te beoordelen.

De begeleidingscommissie heeft besloten dat voor deze visitatie op hoofdlijnen gebruikgemaakt wordt van het Strategische Evaluation Protocol⁸ (SEP, voorheen Standaard Evaluation Protocol). Dit protocol is opgesteld door de Verenging van Universiteiten (VSNU), de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) en de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) en wordt gebruikt om de kwaliteit, relevantie en levensvatbaarheid van onderzoek in publieke instellingen in Nederland te evalueren. Het protocol is primair opgesteld voor universiteiten en de wetenschappelijke instellingen van KNAW en NWO. In de basis is het SEP ook geschikt voor de beoordeling van de planbureaus. De drie pijlers waarop het SEP toetst, namelijk kwaliteit van het onderzoek, maatschappelijke relevantie en toekomstgerichtheid, zijn voor het SCP eveneens relevant en toepasbaar. De planbureaus hebben in vergelijking met universiteiten en wetenschappelijke instellingen wel een specifiekere rol en taken ten aanzien van beleid. Daarom wordt van de visitatiecommissie gevraagd om het SCP naast het criterium maatschappelijke relevantie ook te toetsen op het criterium beleidsrelevantie.

De begeleidingscommissie heeft de visitatiecommissie, naast de vraag om het SCP op basis van het SEP te beoordelen, ook een aantal specifieke vragen meegegeven:

- Hoe heeft het SCP de evaluatiepunten van de vorige visitatie (2016) opgepakt?
- Het SCP heeft, mede naar aanleiding van de vorige visitatie, een reorganisatie doorlopen. Is de huidige organisatiestructuur voldoende toekomstbestendig?
- Het SCP sluit in 2020 een meerjarenprogramma (MJP) af, en start op 1 januari aan een nieuw MJP voor de periode 2021-2026. Wat heeft het SCP geleerd van de afgelopen periode en hoe zijn deze lessen meegenomen in het nieuwe MJP?
- In de afgelopen jaren is de onafhankelijke positie van een aantal wetenschappelijke overheidsorganisaties ter discussie komen te staan. Het SCP is voornemens zijn relatie met departementen aan te halen. Hoe zorgt het SCP ervoor dat het daarbij een onafhankelijke positie behoudt?

⁷ Zie: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0031972/2012-04-01> (overheid.nl).

⁸ Zie: <https://www.vsnu.nl/sep>.

Tijdspad

Februari 2021	Startvergadering visitatiecommissie inclusief gesprek begeleidingscommissie en kennismaking directie SCP Inplannen <i>site visit</i> (mei) Keuze onderzoekspartij uit vier offertes
Maart 2021	Vorbereidend overleg met onderzoekspartij Oplevering zelfevaluatie
April 2021	Visitatiecommissie leest zich in en vraagt eventueel extra informatie op
Mei 2021	<i>Site visit</i> : visitatiecommissie spreekt medewerkers en stakeholders Oplevering onafhankelijk onderzoek
Juni 2021	Opstellen rapport
Juli 2021	Oplevering rapport
Augustus 2021	SCP corrigeert rapport op feitelijke onjuistheden
September 2021	Definitieve oplevering rapport
November 2021 (uiterlijk)	Reactie SCP op rapport + definitieve publicatie

Bijlage 3 Overzicht gesprekspartners *site visit* mei-juni 2021

Medewerkers SCP

Directie SCP

Marc van Gool (directiesecretaris / hoofd communicatie)

Marjolijn Olde Monnikhof (adjunct-directeur)

Kim Putters (directeur)

Groep - Wetenschappelijke kwaliteit en integriteit

Alice de Boer (senior wetenschappelijk medewerker, tevens hoogleraar)

Joost Kappelhof (hoofd afdeling Methodologie)

Jannine van de Maat (wetenschappelijk medewerker afdeling Methodologie)

Maroesjka Versantvoort (programmaleider De diverse bevolking van Nederland: samenleven nu en in de toekomst)

Groep – Inhoudelijke focus

Joost Kappelhof (hoofd afdeling Methodologie)

Lonneke van Noije (senior wetenschappelijk medewerker)

Anne Roeters (senior wetenschappelijk medewerker)

Cok Vrooman (adviseur, tevens hoogleraar)

Annemarie Wennekers (programmaleider Representatie en vertrouwen)

Groep – Casestudies

Patricia van Echteld (wetenschappelijk medewerker)

Mirjam de Klerk (senior wetenschappelijk medewerker)

Mariska Kromhout (programmaleider Lokaal: het sociaal domein en de kracht van de lokale verzorgingsstaat)

Lisette Kuiper (programmaleider Beleidsvisies, burgervisies en gedragingen)

Debbie Verbeek-Oudijk (wetenschappelijk medewerker)

Groep - Ontwikkelingsmogelijkheden

Renske Hoefman (wetenschappelijk medewerker)

Emily Miltenburg (wetenschappelijk medewerker)

Josje den Ridder (wetenschappelijk medewerker)

Joep Schaper (wetenschappelijk medewerker)

Maria Luce Sijpenhof (wetenschappelijk medewerker, kwalitatief methodoloog)

Lex Thijssen (wetenschappelijk medewerker)

Groep - Bedrijfsvoering

Delinah Halvorson (hoofd bedrijfsvoering)

Marjolijn Olde Monnikhof (adjunct-directeur)

Groep - Ondernemingsraad

Erminio Ballerini (lid ondernemingsraad)

Stella Hoff (duovoorzitter ondernemingsraad)

Jannine van de Maat (lid ondernemingsraad)

Anne Roeters (lid ondernemingsraad)

Peggy Schyns (lid ondernemingsraad)

Frieke Vonk (duovoorzitter ondernemingsraad)

Externen

Ambtenaren/beleid

Petra Bassie (strategisch adviseur Vereniging van Nederlandse Gemeenten)

Gerrit Jan Buitendijk (secretaris-generaal ministerie van Algemene Zaken)

Bas van den Dungen (secretaris-generaal ministerie van Financiën)

Leonard Geluk (algemeen directeur Vereniging van Nederlandse Gemeenten)

Carsten Herstel (ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, directeur-generaal Sociale Zekerheid en Integratie)

Paul Huijts (secretaris-generaal ministerie van Buitenlandse Zaken)

Jeroen Kerseboom (hoofd Dienst Analyse en Onderzoek Tweede Kamer)

Ernst van Koesveld (ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, directeur-generaal Langdurige Zorg)

Chris Kuijpers (ministerie van Infrastructuur en Milieu, directeur-generaal Bestuur, Ruimte en Wonen)

Alida Oppers (ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, voormalig directeur-generaal primair onderwijs en voortgezet onderwijs, nu inspecteur-generaal)

Johan Osinga (ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, directeur-generaal Natuur, Visserij en Landelijk Gebied)

Peter Potman (ministerie van Buitenlandse Zaken, plaatsvervangend directeur-generaal Buitenlandse Economische Betrekkingen)

Henk Reinen (ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, plaatsvervangend directeur Maatschappelijke Ondersteuning)

Mark Roscam Abbing (programmadirecteur-generaal Samenleving en Covid-19)

Machteld Swanborn (programmamanager Inspectie van het Onderwijs)

Planbureaus

Hans Brug (directeur-generaal Rijksinstituut van Volksgezondheid en Milieu)

Laura van Geest (bestuursvoorzitter Autoriteit Financiële Markten, voormalig directeur Centraal Planbureau)

Pieter Hasekamp (directeur Centraal Planbureau)

Hans Mommaas (directeur Planbureau voor de Leefomgeving)

Adviesraden

Frans Brom (directeur/secretaris Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid)

Arnold Devreese (directeur sociale zaken, Sociaal-Economische Raad)

Hans Polman (voorzitter Raad voor het Openbaar Bestuur)

Reinier van Zutphen (Nationale Ombudsman)

Wetenschap

Sjoerd Beugelsdijk (hoogleraar Economie en bedrijfskunde – Rijksuniversiteit Groningen)

Marjolein Broese van Groenou (hoogleraar Informele zorg – Vrije Universiteit Amsterdam)

Godfried Engbersen (hoogleraar Algemene sociologie – Erasmus Universiteit Rotterdam)

Tanja van der Lippe (hoogleraar Sociologie – Universiteit Utrecht)

Joop Schippers (hoogleraar Arbeidsmarkt – Universiteit Utrecht)

Claes de Vreese (hoogleraar Politieke communicatie – Universiteit van Amsterdam)

Maatschappelijke organisaties

Tuur Elzinga (voorzitter FNV)

Piet Fortuin (voorzitter CNV)

Ben Geerdink (bestuurder MBO Raad)

Anko van Hoepen (vicevoorzitter PO-Raad)

Cees Oudshoorn (directeur VNO-NCW)

Ingrid Thijssen (voorzitter VNO-NCW)

Arjan Vliegthart (directeur-bestuurder Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting)

Media

Krijn van Beek (redacteur Sociale Vraagstukken)

Marcel Gelauff (hoofdredacteur NOS)

René Moerland (hoofdredacteur NRC)

Martijn Roessingh (adjunct-hoofdredacteur Trouw)

Politici

Peter Ester (lid Eerste Kamer, CU)

Ria Oomen-Ruijten (lid Eerste Kamer, CDA)

Bob van Pareren (lid Eerste Kamer, Fractie-Nanninga)

Ton Raven (lid Eerste Kamer, OSF)

Mark Rutte (minister-president, VVD)

Bijlage 4 Financiering en samenstelling financiële data van het SCP

Vanaf 2015 geldt volgens de Aanwijzingen voor de Planbureaus voor het SCP (net als voor de overige planbureaus) dat de werkzaamheden minimaal 80% begrotingsgefinancierd en maximaal 20% extern zijn gefinancierd.⁹ Het heeft daarna nog jaren geduurd voordat het gewenste financieringsmodel is gerealiseerd.

Als onderdeel van ministeries ontvangen de planbureaus uit de departementale begroting van één of meer ministeries jaarlijks een vast budget. De omvang daarvan wordt over een langere periode vrijwel constant gehouden en is niet gerelateerd aan specifieke opdrachten. Uit dit begrotingsgefinancierde budget worden onder meer de verzoeken die afkomstig zijn van de Staten-Generaal gefinancierd. Ook opdrachten die verstrekt worden voor een langere periode en die zijn gefinancierd door middel van structurele gelden vanuit de begroting van decentrale overheden worden als begrotingsgefinancierde werkzaamheden gezien.

In de Nota Vernieuwing Rijksdienst uit 2007 is de gewenste verhouding tussen begrotingsgefinancierde werkzaamheden en extern gefinancierde werkzaamheden gesteld op 80:20. Een zoveel mogelijk stabiele financieringsstructuur waarborgt wetenschappelijke onafhankelijkheid en continuïteit van de productie van planbureaus. Dit betekent overigens geen garantie dat de planbureaus te allen tijde gevrijwaard zullen zijn van bijstelling van het budget of van taakstellingen voor het budgetgefinancierde gedeelte. Overschrijding van de 20% externe financiering kan op generlei wijze leiden tot aanspraak op vergroting van het begrotingsgefinancierde deel.

Financiële data Sociaal en Cultureel Planbureau, 2014-2020

x1000

<i>Jaar</i>	<i>Personele kosten</i>	<i>Datakosten</i>	<i>Overige materiële kosten</i>
2020	€ 10.613	€ 2.845	€ 1.201
2019	€ 9.662	€ 3.886	€ 1.506
2018	€ 9.167	€ 3.347	€ 1.518
2017	€ 7.771	€ 3.843	€ 1.323
2016	€ 7.596	€ 3.982	€ 1.500
2015	€ 7.168	€ 4.149	€ 582
2014	€ 7.356	€ 2.675	€ 366

Bron: SAP, Exact

⁹ Bron: *Aanwijzingen voor de Planbureaus*. Voor het SCP is hiervoor sinds 2009 een groeimodel opgenomen, omdat de financiële situatie van het SCP afweek van de 80:20-verhouding zoals die voor de overige planbureaus gold.